

Heiðraðir fyri trúgva tænastu

Teir hálvthundrað útróðarmenninir, sum finga heiðursmerki í Klaksvík herfyri

Tignarlig løta, tá tilkomnir útróðarmenn í Klaksvík finga heiðursmerki frá útróðrarfelagnum á staðnum

Tekstur: Jóannes Hansen
Mydir: Jan Müller

Tað var nakað heilt serligt yvir tí, tá knapt hálvt annað hundrað fólk fyrra hvítusunnudag savnaði til samkomu á sjómansheiminum í Klaksvík. Tey átta umboðini, sum norðoyingar hava í tingi og í landsstyri, heilsaðu samkomuni, og tað, sum kom fram, var áhugað og onkuntið skemtingarsamt.

Men hjá teimum, sum vóru til staðar, var tað samkoman sjálv – umleið 70 útróðarmenn við fylgi – ið talaði mest. Umframt útróðarmenninar, so vóru konurnar eisini bodnar at vera við, nógvar møttu upp, og harvið vóru báðar síðurnar av útróðrarheiminum til staðar, og tað var beinrakið av fyrireikarunum.

Mynstrið

Tað vóru fleiri til staðar, sum finga um endan á útróðrinum krigsárinu, og sjálvsagt vóru uppaftur fleiri, sum minnst velduga útróðurin, sum í fimti árunum var grundarlagið undir menning og vøkstri í Klaksvík, meðan tað nógva aðra staðni í landinum var smátt við vinnuguleik-um og inntøku hjá bæði teimum, sum áttu og teimum, sum vóru við til at manna skip og virkir.

Nógva av lutakarunum á sjómansheiminum í hvítusunnudag eru ikki fólk, sum í samkomu reisast og greiða frá teirra stríði og strevi fyri at fáa til dagin og vegin. Men tey eru vitni um eina

tíð, tá tað at vera útróðarmaður og tað at vera partur av eini útróðrarfamilju, var ein lívsstíllur.

Inntil fyri einari fjórðings öld síðani var tað vanliga soleiðis, at útróðrarbátarnir í Klaksvík, sum vóru úr deksbátastødd og heilt upp í 80 tons, róðu dag um dag og við hvørt vóru teir burturi fyri vikuna, sum teir røptu tað. Tá teir avreiddu

hvønn dag, vóru teir á høgligu leiðunum hjá norðoyingum. Hvar teir royndu, tá teir vóru burturi frá sunnukvöldið ella mánadegi og til leygardag var treytað av árstíðini og líkindunum, men tað kundi t.d. vera á leiðunum vestanfyri ella sunnanfyri oyggjarnar. Teir lógu við kai og egndu, tá teir vóru á høgligu leiðunum, og tá teir vóru burturi fyri vikuna, egndu teir úti á sjónum, og var tað eitt sindur sjakut, so var ikki óvanligt, at teir fóru inn á t.d. Tvøroyri, Miðvág ella Vest-

manna at egna, áðrenn teir stimadu útaftur á fiskileið at seta.

Frítið og arbeiði vóru eitt

Søgan, sum lívið hjá teimum á sjómansheiminum henda dagin talar, er eisini um konurnar, sum passaðu hús og heim, meðan tað hjá monnunum snúði seg um at fáa inntøkuna til vega.

Teir vóru mangan úttúradir. Robert Joensen, sáli, sum í tríati ár var skrivari hjá Klaksvíkar Útróðrarfelagi, sigur í bókini Útróður

1845-1945 frá einum túri, sum hann var við Varpinum í 1946. Teir vóru burturi av Klaksvík í trí samdøgur, og tá teir vóru lidnir at gera reint, og menninir troystir og illa svøntir fóru til hús við tómarí skjáttu og lítari fiskateggi á økslini, gingu tað triggir tímar, til teir vóru umborð aftur og av nýggjum lögdu til brots!

Tá teir vóru burturi, fylgdu tey heima væl við. Bátarnir tosaðu saman, og tey heima frættu soleiðis, hvussu tað gekst teimum. Hjá veiðimanninum hevur tað altíð nógva at siga, hvussu fiskieyðnan er, men tað hevði uppaftur meiri at siga hjá útróðarmanninum, tá eingin minstiforvinnur var. Tá var inntøkan hjá honum og harvið tað, sum familjan skuldi liva av, bara treytað av tí, sum fekst fyri veiðuna. Tað kundi skerjast væl, og tað kund miseyðnast, bæði tí fiskurin ikki tók og tí reiðsskapurin ikki fekst aftur, t. d. tí útlendskir trolarar settu omanyvir, og so var inntøkan hareftir.

Men uttan mun til hvussu tað skarst, so skuldi tað heima við hús leggjast skynsamt til rættis. Tað var eingin trygd fyri, hvussu tað fór at roynast næstu vikuna, og tað var ikki ókent, at uppløgurnar um vetrarnar kundu vera langar. Januar og februar kundu vera góðir fiskimánaðir, men tað hevur ikki verið ókent, at eingin túrur fekst í ein mánaða og kanska longri enn tað. Og so ráddi um, at tann, sum heima við hús hevði nýtsluna av pengum um hendi, rak tað, sum millum aðrar teir politikarnir, ið vóru á sjómansheiminum henda dagin, kalla ein varnan og konsiliderandi politik!

Uppløgurnar vóru millum annað brúktar til at gera línu til, til at knýta upp í og til at fáast við annað, sum hevði við sjógvn at gera.

Tað kom væl við, tá tað eydnaðist at forvinna nakrar krónur í tímaløntum arbeiði, t.d. tá Tjaldrið ella onkur fraktbátur kom á Klaksvík. Og so var tíðin brúkt til at slota eftir veiðinum og meta um, nær tað aftur fóru at vera útróðrarlíkindi. Brakið frá radioløntunum, sum stóð á norðmanninum ella danskanum og kanska íslendinginum hoyrdist, meðan lurtað varð eftir, hvat teir søgdu um veiðir, og so varð hetta sammett við tað, skilamenninir út frá lívsroyndum hildu seg kunna meta við at hyggja upp á luftina.

Tórshavnar Radio og føroyska útvarpið fóru eisini veðurtíðindi. Og Útvarp Føroya bar eisini onnur tíðindi, sum viðhvørt komu væl við og viðhvørt komu illa við útróðrarheiminum. Fram til 1975 var fiskaprísurin og harvið grundarlagið undir inntøkuni hjá útróðarmanninum, so at siga bara treytað av fiskaprísunum á heimsmarknaðinum. Tað var sum hjá kaffibóndrunum í Suðuramerika. Var nógvar fiskur á marknaðinum, so fóru prísirnar niður, og eftir lítari løtu vistu tey, sum hoyrdu tíðindini, at nú var sannlíkt, at lønarskurðurin fór at vera kanska 10 prosent og onkuntið nógva meiri enn tað, og so noyðust bæði teir, sum áttu bátarnar, og manningin at laga seg eftir tí. Í dag ber illa til at fata, at tað bar til at liva soleiðis. Men tey kendu tryttirnar, og tey megnaðu tað.

Viðurkenningin

1. hvítusunnudag vóru tey, sum hesi mongu ár hava verið við til at skapa inntøku og trivna í Klaksvík og hava livað undir teimum korum, sum útróðrarvinnan gav, so á sjómansheiminum í Klaksvík.

Tað var hátíðarligt, tá nevnið vórðu røpt upp, menninir reistust og konurnar hjá nevndarlimum í felagnum hongdu heiðursmerki í bringuna á teimum. Onkur helt, at tað var sum at síggja í sjónvarpinum, tá gomlu russararnir, sum hava gjørt hertænastu, frá Jeltsini fáa skreyt og gull í reversið, men eisini ivi kann vera um, at hjá útróðarmanninum var hetta væl uppiborið. Hjá fastløntum fólk er ikki óvanligt, at tað verður gjørt burtúr, tá tey hava verið í starvið í 25 ár og aftur seinni. Sovorðið hevur ongandið verið vanligt hjá útróðarmanninum, og kanska er tað sjáldan, at teir hava verið so leingi umborð á sama báti, men teir hava verið í vinnuni, og tað var hetta, sum teir finga viðurkenning fyri á hvítusunnuni.

Løgmaður heilsar upp á ein av teimum mongu útróðarmanninum í Klaksvík, sum fekk heiðursmerki. Aftanfyrir landsstýrismaðurin, Eyðun Eltjør

